

5 сакавіка ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа ІАН Беларусі адбылася прэзентацыя кнігі «Скідзель і яго ваколіцы: жывая гісторыя». Абодва аўтары кнігі – гісторык Сяргей Токць і краязнавец Мікалай Дзелянкоўскі – нарадзіліся ў Скідзель, і гэтая праца стала выкананнем маральнага абавязку перад продкамі і землякамі.

А гэтай імпрэзы супрацоўнікі аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў бібліятэкі падрыхтавалі выстаўку «Скідзель: ад мінулага да сучаснасці». Падрабязна пра яе распавяла малодшы навуковы супрацоўнік аддзела Вольга Губанова.

Галоўны рэдактар выдавецтва «Тэхналогія» (дзе выйшла кніга) Зміцер Санько адзначыў: «Чытач краязнаўчай літаратуры цяпер не той, што быў раней. Яго ўжо не задавальняюць павярхоўныя апісанні, «аздобленыя» высмактанымі з пальца легендамі, накішталі таго, што «пад гэтым 500-гадовым дубам адпачываў Іван Грозны». Сучаснага чытача цікавяць факты. Ён хоча таксама бачыць у гісторыі, хай сабе і лакальнай, сваіх дзядоў і прадзедаў. Выдатная кніга С. Токця і М. Дзелянкоўскага дае ў гэтым сэнсе вельмі багаты матэрыял. У ёй фігуруюць больш за 600 прозвішчаў мясцовых жыхароў! Шмат каго, я ўпэўнены, яна падштурхне да складання свайго радаводу. Акрамя таго, аўтары кнігі паказваюць бліскучы прыклад свайм калегам – гісторыкам і краязнаўцам, у якім кірунку трэба працаваць і якога плёну можна дасягнуць».

На жаль, не змог прыняць удзел у прэзентацыі М. Дзелянкоўскі, ён прыхварэў. С. Токць пажадаў яму хутчэйшага выздараўлення і творчай энергіі, а таксама звярнуў увагу прысутных на адно выданне, што экспануецца на выстаўцы, і распавёў пра новую кнігу: «Мікалай Іванавіч Дзелянкоўскі напісаў першую гістарычную кнігу пра Скідзель яшчэ ў 1987 годзе. Яна ёсць на выстаўцы. Выдавец-

Жывая гісторыя

З. Санько

тва «Полымя», выйшла накладам 10 000 экзэмпляраў. Тады гэта амаль адпавядала колькасці жыхароў Скідзеля. Гэтая кніга аказала вельмі вялікі ўплыў на мяне. Я ўжо больш за 15 гадоў збіраю матэрыялы, даследую гісторыю Скідзеля. І вось два гады таму ўзнікла ідэя стварыць новую кнігу на гісторыі Скідзеля. Прычым былі пастаўлены амбітныя мэты: каб кніга адпавядала самаму высокаму ўзроўню мастацкага афармлення і была арыентаваная на як мага больш шырокае кола чытачоў. І вось за два гады дастаткова напружанай працы ёсць вынік – кніга «Скідзель і яго ваколіцы».

Мы зыходзілі з ідэі нідэрландскага філосафа гісторыі Фрэнка Анкерсміта. Ён сцвярджаў, што ў аснове гістарычнага пазнання ляжыць індывідуальны досвед чалавека, досвед гісторыі. Прычым Ф. Анкерсміт адрозніваў досвед гісторыі ад досведу пра гісторыю. У аснове досведу гісторыі ляжыць эмацыйнае перажыванне пачуцця настальгіі па страчаным мінулым. Гэтае перажыванне штурхае чалавека вярнуць гэтае мінулае ў сваю свядомасць, засвоіць яго павоўнаму. У Ф. Анкерсміта ёсць таксама прыгожая метафара «дотык» да мінулага ці менавіта такі момант, калі чалавек фізічна адчувае сваю еднасць з мінулым. Такія моманты «дакранання» да мінулага, мне здаецца, якраз магчымыя ў межах мікрагісторыі, лакальнай гісторыі. Прыклад такі прыклад: чалавек чытае інвентар XVII стагоддзя ў арыгінале, ці, напрыклад, у выглядзе ілюстрацыі, як у кнізе, натыкаецца на прозвішча сваіх продкаў і адчувае нейкае шчымлівае, балючае і ў той жа час радаснае пачуццё еднасці з людзьмі, якія жылі 400 гадоў таму на гэтай зямлі, і ён адчувае, што і я зараз тут жыў, і нават калі ён тут не жыве, ведае – гэта мае продкі, якія змагаліся, выжывалі, будавалі,

для таго, каб я сёння мог жыць і чытаць пра іх у гэтай кнізе. Мне здаецца, тое, што мы выкарысталі гэтую метафару «жывая гісторыя» – апраўдана і справядліва. Адпачатку ідэя кнігі палягала на тым, што яна разлічана на як мага больш шырокае кола чытачоў. Прычым нават тых людзей, якія не будуць чытаць кнігу, але яе пагартаюць і можа перажывуць вось гэты дотык да гісторыі, убачыўшы ілюстрацыі.

Галоўная мэтавая група кнігі – жыхары Скідзеля і ваколіцаў, як тыя, што жывуць цяпер у Скідзель і яго ваколіцах, так і тыя, хто пакінуў родныя мясціны. Другая мэтавая група – краязнаўцы, людзі, якія цікавяцца гісторыяй вёсак і мястэчак, гарадоў, мясцовасцяў. Краязнаўцы, я спадзяюся, змогуць запазычыць канкрэтных метадаў, якія мы выкарыстоўвалі ў гэтай кнізе, напрыклад, статыстычнага аналізу, аналізу крыніцаў. Трэцяя група патэнцыйных чытачоў кнігі – прафесійныя навукоўцы. Кні-

га вытрымлівае мінімальныя патрабаванні навуковасці: ёсць спасылкі на крыніцы, усё пабудавана на фактах. Чым для навукоўцаў варта кніга? Тое, што на працягу пяці стагоддзяў можна прасачыць гісторыю невялікай супольнасці, убачыць, якія статыстычныя паказчыкі змяняліся, а што заставалася нязменным. Гісторыку, што займаецца даследаваннем на макраўзроўні, у маштабе краіны, таксама важна і карысна ведаць, як тыя ці іншыя працэсы адгукаюцца на ўзроўні мікраструктуры, лакальных супольнасцяў. Гэта, можа, падштурхне да нейкіх цікавых здагадак, да пастаўкі новых гіпотэз. Хацелася б нам, аўтарам, каб гэтая кніга была карыснай і для прафесійных навукоўцаў.

Мы плануем таксама выдаць другую частку кнігі пра гісторыю Скідзеля – з 1939 года і па сучаснасць».

Кніга «Скідзель і яго ваколіцы: жывая гісторыя» ахоплівае перыяд пачынаючы з XV стагоддзя да 1939 года. Першыя тры раздзелы – «Эпоха Вялікага Княства і Рэчы Паспалітай», «У Расійскай імперыі», «У міжваеннай польскай дзяржаве» – напісаныя С. Токцем, а раздзел «Край

змагароў, край паэтаў» і падраздзел «Лёс прадпрымальнікаў Скідзельскіх» – М. Дзелянкоўскім. Завяршаецца кніга дадаткамі, дзе падаецца спіс гаспадароў мястэчка Скідзель і ваколіцаў, склад сем'яў і іх маёмасны стан, а таксама імяны паказальнік.

Напрыканцы прамовы С. Токць выказаў падзяку вялікай колькасці людзей, якія дапамагалі фотаздымкамі, матэрыяламі, успамінамі, высока ацаніў прафесійную працу выдавецтва «Тэхналогія», а таксама падкрэсліў, што без пільнай зацікаўленасці і падтрымкі кіраўніцтва Скідзельскага цукровага камбіната выхад такога выдання быў бы немагчымым.

Падзяліліся ўражаннямі пра кнігу, а таксама з віншаваннямі і пажаданнямі аўтарам выступілі навукоўцы Ганна Маскевіч, Аляксей Шаланда, Уладзімір Канановіч, Вадзім Лакіза, Андрэй Кіштымаў, Юрый Пацюпа і інш.

Выданне гэтай кнігі стала значнай падзеяй у культурным жыцці краіны. Знаёмства з ёю, магчыма, падштурхне краязнаўцаў напісаць падобнае на гісторыі свайго роднага куточка (чым ён горшы за Скідзель?), а ўбачыўшы знаёмае прозвішча, чытач захоча больш даведацца пра гісторыю сваіх продкаў, свайго роду.

Алесь САЧАНКА
Фота аўтара

